

αὕτη, καίπερ δυνατή, σπανιωτάτη μόνον δύναται νὰ εἶναι, διότι αἱ κατὰ τὴν ἔλευσιν βολίδων παρατηρηθεῖσαι ταχύτητες εἶναι ἐν γένει πολλῶ μείζονες. Οὕτω π. χ. ἡ βολίς, ἡ διαδραμοῦσα τὴν Αὐστρίαν καὶ Γαλλίαν ἐξ ἀνατολῶν πρὸς δυσμᾶς τῆς 24)5 Σεπτεμβρίου τοῦ 1868 ἐντὸς δεκαεπτὰ μόνον δευτερολέπτων ἔφθασεν ἀπὸ τοῦ ζενίθ τοῦ Βελιγραδίου εἰς τὸ ζενίθ τοῦ Μιτραϊ (Ἴντρος καὶ Λεΐγερ), διαδραμῶν 1,493 χιλιάμετρα, ἤτοι 88,000 μέτρων κατὰ δευτερολέπτον. Ἡ τῆς 2/14 Ἰουνίου 1877 βολίς, ἡ ἐκραγεῖσα μεταξὺ Βορδιγάλλων καὶ Ἀγγουλέμης εἰς ὕψος 252 χιλιάδων μέτρων, ἀφίκετο μετὰ ταχύτητος 68,000 μέτρων. Ἐν τοῦτοις ἐνίοτε ὑπάρχουσι καὶ βραδύτατα βαδίζουσαι βολίδες. Οὕτω τῆς 9/21 τοῦ παρελθόντος Σεπτεμβρίου ἐν Βερβενκόβω τῆς Ρωσίας βολίς, διευθυνομένη πρὸς βορρῶν, ἐχώρει οὕτω βραδέως, ὥστε ἐπὶ ἕν περιπυλεπτόν ἡδυνήθησαν νὰ παρακολοθησῶσιν αὐτὴν διὰ τῶν ὀφθαλμῶν ἡ γραμμὴ δέ, ἦν ἐν τῷ ὀρίζοντι διὰ τῆς διαβάσεως αὐτῆς ἐχάραξεν, ἦτο ἐπὶ δύο μετὰ ταῦτα ὥρας ὑρατῆ. Τῆς 10/22 Μαΐου 1889 ἄλλη βολίς κατηνάλωσε δεκαεξὶ δευτερολέπτα, ὅπως μεταβῆ ἀπὸ Βριστολῆς εἰς Ὀρλεάνην ἡ ταχύτης αὐτῆς καὶ οὕτως ἦν 22,000 μέτρων κατὰ δευτερολέπτον. Σπανιωτάτα παρατηροῦνται ταχύτητες οὕτως ἀσθενεῖς ὡς αἱ ἀναποκρινόμεναι πρὸς τὰς σεληνιακὰς βολίδας. Ἡ συνήθης ταχύτης εἶναι 30,000 μέτρων.

Βολίς, ἐξακοντισθεῖσα ἐκ τῆς Γῆς μετ' ἀρχικῆς ταχύτητος ἀνωτέρας τῶν 11,200 μέτρων, οὐδ' ἐπ' οὐτὸ εἶναι ἐπὶ ἀνένπιπτον ἐπ' αὐτῆς. Θὰ διώδευε τὸ διάστημα αἰωνίως κατ' εὐθεῖαν καὶ μετὰ σταθερᾶς ταχύτητος, μέχρις οὗ ὑποστῆ τὴν ἐπιρροὴν τῆς ἕλξεως ἄλλης τινὸς σφαίρας. Ἐξακοντισθεῖσα μετὰ ταχύτητος περιλαμβανομένης μεταξὺ τῶν 11,200 καὶ 8,000 μέτρων, θὰ διέγραφε ἐν τῷ διαστήματι λίαν μακρὰν ἔλλειψιν, ἦν διὰ νὰ διαδράμῃ θὰ κατηνάλισκε χιλιάδας ἐτῶν. Ἀλλὰ, παρατήρησις περιεργωτάτη, ἡ βολίς αὕτη θὰ ἐπανήρχετο διερχομένη τὴν γῆν τριχίαν καθ' ἐκάστην τῶν ἀνακυκλήσεων αὐτῆς, βεβαίως δὲ τοῦτο εἶναι τὸ ἀριστον σύστημα τῶν βολίδων, τῶν παρεσκευασμένων ὅπως συναντῶσι τὴν Γῆν κατὰ τὴν πορείαν αὐτῆς. Οὕτως, ἂν ἀναλογισθῆ τις ὅτι οἱ ἐξ οὐρανοῦ καταπίπτοντες λίθοι εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ὅμοιοι πρὸς τὰ ὀρυκτολογικὰ συστατικὰ τῆς σφαίρας ἡμῶν, ὅτι δὲ ἐμφανίζουσιν ὀρυκτολογικὰς οὐσίας, συνδεδεασμένας κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, καθ' ὃν καὶ ἐν διαφόροις γῆνιους βράχοις, τὰ αὐτὰ συστατικὰ, τὰς αὐτὰς διαστάσεις, τὸν αὐτὸν συνδυασμὸν, τὴν αὐτὴν διάταξιν, τὴν αὐτὴν πυκνότητα κτλ., σίδηρον, χαλκίτιδα, νικέλον, περίδοτον, τὰ αὐτὰ ἄπλῃ ἢ σύνθετα σώματα, θ' ἀποδεχθῆ ὡς δυνατὸν τοῦλάχιστον ἦτι τὰ γῆνα ἡφαίστεια τῆς τριτογενοῦς περιόδου, ἅτινα φαίνονται ὄντα πολλὰ τῶν νεωτέρων ἰσχυρότερα, ἡδύναντο νὰ ἐξακοντίσωσιν εἰς τὸ διάστημα ὕλας ὑπὸ τοὺς προεκτεθέντας φυσικοὺς καὶ μηχανικοὺς ὄρους. Ἐν πάσῃ περιπτώσει εἶναι βέβαιον ὅτι οἱ οὐρανολίθοι, οἱ κατὰ διαφόρους ἐποχὰς καταπίπτοντες, ἀντικαθίσταντο εἰς τὴν αὐτὴν ὀρυκτολογικὴν διάθεσιν, ὅτι δὲ ἡ ὀρυκτολογικὴ αὕτη διάθεσις εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὰς ἐντὸς τῆς σφαίρας ἡμῶν ὑπαρχούσας.

Ἀναμνησθῶμεν τῆς προσπάτου ἐκρήξεως τοῦ Κρακοτά, ὃς ἐξηκόντισε στήλην πυρὸς ὕψους εἰκοσакισχιλίων μέτρων, ὃς ἐξεσφενδόνησε μέχρις ὑπερεβδομηκοντακισχιλίων μέτρων τέφραν, ἡ διασπορὰ τῆς ὀπείας ἐν τῇ ἀτμοσφαιρῇ παρήγαγε τὰς θαυμασίας ἐκείνας λυκαυγεῖς φωταψίας, ὧν πᾶσα ἡ Γῆ ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἀπέλαυσε, ὃς ἐπήνεγκε τοιαύτην τοῦ Ὀκεανοῦ ἀναστάτωση, ὥστε τὰ κύματα τῆς Ἰάβας μετεβιβάσθησαν μέχρι τῆς Εὐρώπης, τοιαύτην δὲ ἀτμοσφαιρικὴν διατάραξιν, ὥστε διέδραμε τὸν κόσμον ἐν διαστήματι 35 ὡρῶν καὶ κατὰ τὴν διάθεσιν αὐτῆς κατεβίβασε πάντα τῆς γῆς τὰ βαρόμετρα, τοῦ ὁποῖου ἐπὶ τέλους ἡ δύναμις ἦν οὕτω φοβερά, ὥστε ὁ ἀπὸ τῆς ἐκρήξεως κρότος ἠκούσθη δι' ὅλης τῆς γῆς μέχρι τῶν ἀντιπόδων. Ἀναμνησθῶμεν τῆς μυθώδους ταύτης ἐκρήξεως, ἣς τὸ πρῶτον ἀποτέλεσμα ἦτο νὰ παρασύρῃ τεσσαρακοντακισχιλίους ἀνθρώπους ὑπὸ κύμα τριακόντα μέτρων πύχους, καὶ θὰ ἐννοήσωμεν ὅτι τὰ γῆνα ἡφαίστεια δύνανται νὰ ἐξακοντίσωσι βολίδας εἰς ἄπειρον ὕψος καὶ ν' ἀποβῶσιν οὕτω πηγὴ μετεωριτῶν.

Τὸ αὐτὸ ρητέον καὶ περὶ τῶν ἡφαίστειων τῶν ἄλλων πλανητῶν, μάλιστα δὲ τῶν μικροτέρων, ὧν ἡ ἕλξις εἶναι ἀσθενεστέρα.

Καὶ αὐτὸς ὁ ἥλιος δύναται ν' ἀποβῆ πηγὴ τοῦ αὐτοῦ εἶδους. Βλέπομεν αὐτὸν διαρκῶς ἀναπτύσσοντα φλόγας, καλυπτόμενον ὑπὸ φαντασι-

κῶν ἐκρήξεων, ἀνερχομένων μέχρις ὕψους τριακοσίων καὶ τετρακοσίων χιλιάδων μέτρων· ἀλλὰ πᾶσα βολή, ἐξακοντισθεῖσα ἐκ τοῦ ἡλίου μετ' ἀρχικῆς ταχύτητος ἀνωτέρας τῶν 430,000 μέτρων, δύναται νὰ ἔλθῃ μέχρις ἡμῶν ὑπὸ τὴν μορφήν οὐρανολίθου. Τὸ ἀέριον θὰ ἐπυκνωτο κατὰ τὸ κατεψυγμένον διάστημα καὶ θ' ἀφικνεῖτο ἐνταῦθα ὑπὸ στερεάν κατάστασιν.

Πᾶς ἀστὴρ, ἥλιος ὢν, δύναται νὰ παραγάγῃ ἀναλόγους ἐκρήξεις· ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει οἱ ἀστρῶοι οὗτοι ταχυδρόμοι θὰ κατηνάλισκον πολλὰ ἑκατομμύρια ἐτῶν μέχρι τῆς παρ' ἡμῶν ἀφίξεως αὐτῶν.

Οὕτως ἐν πολλῇ οικειότητι εὐρίσκονται διάττοντες ἀστέρες, βολίδες καὶ οὐρανολίθοι, ἐκ τῶν μελετῶν δέ, ἃς προεκάλεσαν, ἀποτελοῦσι σήμερον τὸν σπουδαιότατον κλάδον, ἕνα δὲ τῶν γονιμοτάτων τῆς οὐρανοῦ φυσικῆς. Ἐρρήθη μάλιστα οὐχ ὄλως ἀπιθάνως ὅτι οἱ κόσμοι δύνανται μετὰ τὸν θάνατον αὐτῶν νὰ διαλυθῶσιν εἰς μετεωρικὴν κόνιν, ἣτις δύναται πάλιν ν' ἀνασυστήσῃ νέους κόσμους.

Ὡς βλέπει ἕκαστος, ὁ μεμωμένος διάττων ἀστὴρ, ὃν ἡ παρθένος θεᾶται ρεμβάζουσα, διανοίγει ἀπείρους ὀρίζοντας καὶ διηγεῖται ἡμῖν τὰ ἐπεισόδια τῆς ἱστορίας τοῦ σύμπαντος. Ὁ ὠχρὸς οὗτος ἀστὴρ, ὃν δυνάται τις μετὰ τοῦ ποιητοῦ νὰ καλέσῃ :

Δάκρυ θλιβερὸν ἀργύρου τοῦ μανδύου τῆς νυκτός,  
ὃν δὲ ἡδύνατό τις ὡσαύτως νὰ ἐρωτήσῃ :

Ποῦ πορεύεσαι ὥραϊε εἰς τὴν ὥραν τῆς σιγῆς,  
ἵνα πέσῃς μαργαρίτης εἰς τὰ ὕδατα τῆς Γῆς ;

Ὁ φυγὰς οὗτος ἀστὴρ μετήνεγκεν ἡμᾶς εἰς τὸ σ. μ. ο. ὅλον ἐν τῷ ἀπείρῳ τούτῳ ἐργαστηρίῳ, ἐν ᾧ παίζονται αἱ τύχαι τῶν κόσμων. Οὐδὲν δημιουργεῖται, οὐδὲν ἀπόλλυται. Τὸ ἀδιόρατον ἄτομον, τὸ διατρέχον τὸν αἰθέρα, ὅπερ δὲ ἀποβαίνει ὁρατὸν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἡμῶν μόνον διὰ τῆς συναντήσεως αὐτοῦ πρὸς τὴν ἡμετέραν ἀτμόσφαιραν, ἀφικνεῖται ἐκ τῶν ἀπωτάτων αἰώνων τῆς ἱστορίας τοῦ σύμπαντος, αἰετοῦ δὲ ἐν τῷ μέλλοντι θὰ συναντᾷ κόσμους πάντοτε νέους. Αἰωνιότης ! Ἄπειρον ! Αἰ λογικαὶ ἡμῶν ψυχαὶ δὲν εἶναι διάττοντες ἀστέρες πνευματικοῦ τινος οὐρανοῦ, ὃν ἐν ἀγνοίᾳ διατρέχουσι, παλλόμενοι ὑπὸ τοὺς μυστηριώδους αὐτοῦ νόμους, ζῶντες δι' ἐπιθυμιῶν καὶ ἐλπίδων, εὐφροσυνῶν καὶ θλίψεων καὶ λάμποντες πρὸς στιγμὴν διὰ τῆς συναντήσεως ἡμῶν πρὸς τὸν ὕλικόν κόσμον, ὅπως εἰσέλθωμεν εἰς τὸ ἄπειρον, ὅπερ τὰ πάντα ἀπορροφᾷ ; Κατὰ δευτερολέπτον γεννᾶται καὶ ἀποθνήσκει ἐν ἀνθρώπινον ὄν. Τοιοῦτο συμβαίνει καὶ περὶ τῶν διαττόντων ἀστέρων. Ἄτομα, μηδαμινότητες . . . Ἀλλὰ παρ' ἡμῶν αἱ μηδαμινότητες αὗται εἶναι τὸ πᾶν.

Μ. Ε. ΜΙΧΑΛΟΠΟΥΛΟΣ.

## ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΑΙ ΜΕΛΕΤΑΙ.

### ΕΔΕΣΣΑ Ἡ ΑἴΓΑΙ.

Ἡ Ἐδεσσα ἢ Αἴγαι εἶναι πόλις ἀρχαία τῆς Μακεδονίας, κειμένη ἐν Ἡμαθίᾳ. Ἡ πόλις αὕτη, καλουμένη νῦν Βοδενὰ ἢ Βοδινά, κεῖται καὶ σήμερον ἐτι ἐπὶ θέσεως ἐξόχως λαμπρᾶς καὶ

1) Delacoulonche : Mémoire... sur le berceau de la puissance macédonienne, des bords de l'Haliaeomon à ceux de l'Axius : Paris 1858. σ. 8. «Edessa (Aegées) Vodena» καὶ σ. 9 «C'est sur l'emplacement de Vodena que s'élevait l'ancienne Edessa, la ville de Caranus, la première capitale de la Macédoine». — Ἡ ἀρχαία κληῖσις τῆς πόλεως Ἐδέσσης διεφυλάχθη ἐν τῷ τίτλῳ τοῦ νῦν Ἑλληνος Μητροπολίτου τῆς ὄλης ἐπαρχίας, ἐδρεύοντος ἐν τῇ πόλει ταύτῃ. — Πρβλ. A. Grisebach : Reise durch Rumelien und nach Brussa : Götting 1841. II, σ. 103.

μεγαλοπρεπούς μεταξὺ δύο βραχιόνων τοῦ διατέμνοντος τὴν χώραν Ἡμαθίαν ὄρειου συστήματος, διακρινομένων ὑπὸ τῶν ἐγγυθρίων διὰ τῶν ὀνομάτων Τούρλα καὶ Νίτσου<sup>2</sup>, ἐπὶ σπιλάδος ἀποκρήμνου<sup>3</sup>. Ἐκ παλαιωτάτων δὲ χρόνων ἐκαλεῖτο Ἐδεσσα καὶ εἶτα Αἰγαί<sup>4</sup>.

Ὁ Mannert<sup>5</sup> οὐ μόνον ἐσφαλμένως τίθησι τὴν πόλιν ταύτην ἐκτὸς τῆς ἀρχῆθεν Ἡμαθίας περὶ τὸν Ἐριγῶνα ποταμόν, ἀλλὰ δὴ καὶ ἀποποιεῖται τὴν ταυτότητα τῆς ἀρχαίας πόλεως Ἐδεσσης μετὰ τῆς νῦν Βοδενῶν· διὸ δικαίως ἀνηρέθη ὑπ' ἄλλων, ὡς παρατηρεῖ τοῦτο ὁ Abel<sup>6</sup>, ὅστις ἅμα ἀποδέχεται τὴν ταυτότητα τῶν πόλεων τούτων.

Ὁ δὲ Preller<sup>7</sup> ἠμαρτημένως ἀναγράφει τὴν ἀρχαίαν πόλιν Ἐδεσσαν καὶ νῦν ἐπὶ Ἐδισσαν ἢ Μογλενά καλουμένην, συγχέων πάντως διὰ τοῦ δευτέρου ὀνόματος τὴν πρὸς βορρῶν Βοδενῶν ἐκτεινομένην μικρὰν χώραν Μογλενῶν<sup>8</sup>, γνωστὴν σήμερον ὑπὸ τὸ τουρκικὸν ὄνομα Καρατζά-ὄβασῆ, ἐν ἧ κείνται πλεῖστα ἀσημαντα κομιδία.

Ἡ πόλις Ἐδεσσα ἦν πρωτεύουσα τοῦ ἀρχαιοτάτου μικροῦ βασιλείου<sup>9</sup> ὀπόθεν, καθ' Ἡρόδοτον<sup>10</sup>, ὀρῶμενοι οἱ Τημενίδαι καθυπέτασσαν καὶ τὴν ἄλλην Μακεδονίαν. Διαρρεῖται δὲ ὑπὸ τινος ποταμοῦ, καλουμένου νῦν ὑπὸ τῶν ἐγγυθρίων Βόδα<sup>11</sup> καὶ κατα-

πίπτοντος ἐκ τοῦ ὕψους 80—100 μέτρων<sup>1</sup>, εἰς ὃ ἡ πόλις κείται, ἐν μεγαλοπρεπεστάτῳ καταρράκτῳ, μακρόθεν ὀρατῶ<sup>2</sup>, οὗ τὰ ὕδατα διαβρέχουσι τὴν κοιλάδα, ἐν ἧ τὸ πάλαι, καθ' Ἡρόδοτον<sup>3</sup>, ἦσαν οἱ κῆποι Μίδου τοῦ Γορδίου, ἐνθα ἐάλω ὁ Σιληνὸς ὑπὸ τῶν Μακεδόνων.

Ἐνομάσθη ἡ πόλις αὕτη Ἐδεσσα ἔνεκα τῆς πληθυσμῆς τῶν ὑφ' ὧν διαρρεῖται ὕδατων<sup>4</sup>, ἀλλὰ καὶ τὸ δεύτερον αὐτῆς ὄνομα Αἰγαί<sup>5</sup> οὐδὲν ἄλλο σημαίνει εἰ μὴ ὕδωρ, ὡς ὀρθῶς καὶ διὰ πειστικῶν μαρτυριῶν καὶ παραδειγμάτων ἀποδεικνύει ὁ Abel<sup>6</sup>, ὃ ἐπιταί καὶ ὁ Born<sup>7</sup>.

Ἐπὶ τούτοις δὲ παρατηρητέον ἐνταῦθα καὶ τοῦτο, ὅτι καὶ τὸ τρίτον ὄνομα Βοδενῶν, ὅπερ ἡ πόλις αὕτη, λαβοῦσα ἐν τοῖς τοῦ μεσαιῶνος χρόνοις, διαφυλάττει μέχρι τοῦ νῦν, εἰς τὴν αὐτὴν ἀνάγεται φυσικὴν ιδιότητα τοῦ τόπου, καταρρύτου λίαν, ὡς προείρηται, ὄντος, εἰς ἦν ἀπέβλεψαν πάντως ἐν τῇ μνησθείσῃ ἐποχῇ οἱ τὸ νέον τοῦτο ὄνομα παρασχόντες τῇ πόλει Βούλγαροι<sup>8</sup>.

Ὁ διπλοῦς τύπος, Ἐδεσσα καὶ Αἰγαί, τοῦ ὀνόματος τῆς προκειμένης πόλεως παρέσχεον ἀφορμὴν τοῖς τ' ἀρχαιοτέροις καὶ πολλοῖς τῶν μεταγενεστέρων ὅπως ὑποθέσωσι τὴν ὑπαρξιν δύο πόλεων μακρῶν ἀλλήλων κειμένων καὶ οὐδὲν τὸ κοινὸν ἔχουσῶν.

Καὶ ἐκ μὲν τῶν ἀρχαιοτέρων ὁ Πτολεμαῖος<sup>9</sup> καταλέγων ἐν ταῖς πόλεσιν Ἡμαθίας Τυρίσση, Ἐδέσση, Βεροῖα, Αἰγαίς κλπ. ἀμφότερα τὰ ὀνόματα, διαστέλλει αὐτὰ ὡς δύο πόλεις, διόπερ εὐλόγως πᾶν ἀνασκευάζεται ὑπὸ Marin Gault<sup>10</sup>. Ἐκ δὲ τῶν μεταγενεστέρων ὑπὸ Tafel<sup>11</sup> καὶ Forbiger<sup>12</sup> διακρίνονται ταῦτα ὡς δύο πόλεις, ὧν ἐν

1) Περιγραφὰς τῆς θέσεως τῆς πόλεως ταύτης βλ. Hadschi-Calfa : Rumeli und Bosna : Uebers. von Hammer Wien 1812 σ. 87. — Leake : Travels in Northern Greece : London 1835 III. σ. 271. — Otto Abel : Makedonien vor König Philipp : Leipzig 1847. σ. 111. — Grisebach : Reise κτλ. I. σ. 83. — Delacoulonche : Mémoire κτλ. σ. 8—9. — Καὶ M. Cousinery : Voyage dans la Macédoine : Paris 1831. I. σ. 78, ἐνθα καὶ εἰκὼν τῆς θέσεως τῆς πόλεως ταύτης.

2) Kiepert : Neuer Atlas von Hellas und den hellenischen Colonien : πίν. XV.

3) Περὶ τῆς πόλεως Βοδενῶν ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἡμαθίᾳ φέρονται ὑπὸ Delacoulonche : Mémoire κτλ. σ. 8. τὰ ἐξῆς : «La ville bulgare (πῶθεν βουλγαρικῆ) de Vodena est situé à l'extrémité nord-ouest de l'ancienne Emathie, dans une vallée que les dernières ramifications du Kitarion séparent de la grande plaine du Lydias et qui ne communique avec elle que par une étroite ouverture des collines . . .»

4) Σχολ. Κλήμα. Ἀλεξ. ἐκδ. R. Klotz ἐν Λειψίᾳ 1831—34. τόμ. IV, σ. 97 : «Καὶ τὴν πρότερον καλουμένην Ἐδεσσαν πόλιν Αἰγῶν μετωνόμασαν (Κάρανος) ἀπὸ τῶν Αἰγῶν.» — Περὶ Belley : Observations sur l'histoire κτλ. de la ville Thessalonique : παρὰ Tafel : de Thessalonica ejusque agro : Berolini 1839. σ. 321. «Edessa nommée autrement Aegé, ou la ville de chevres, fut une ville royale avant Pella».

5) Geographie der Griechen und Römer : Landshut 1812. VII, σ. 481. «Vermuthlich lag sie (Edessa) am Fluss Erigon. . . Man erklärt die Stadt für das heutige Vodina, die Beschreibung der Schriftsteller im Mittelalter spricht nicht für diese Annahme».

6) Makedonien κτλ. σ. 111. «Die von Mannert dagegen vorgebrachten Gründe sind von Grisebach und Tafel auf das bündigste widerlegt und die Identität beider Städte dadurch ausser allen Zweifel gesetzt.» — Περὶ Grisebach : Reise κτλ. II, σ. 102.

7) Ἐν Pauly's : Real-Encyclopädie der clas. Alterthumswissenschaften, III, 1844, σ. 20 : «Edessa stadi in Makedonien, jetzt Edissa ode Moglena.» — Περὶ M. d'Anville : Geographie ancienne abrégée : Paris 1769 σ. 64. «et le premier de ces noms (Edessa) lui est resté, quoique celui de Moglena, que porte le pays des environs lui soit aussi appliqué(?)».

8) Torer : Researches in the Highlands of Turkey : London 1869. I. σ. 384, «and north of Vodena is the district called Moglena.»

9) A. Forbiger : Handbuch der alten Geographie : Leipzig 1848. III. σ. 1061. «Edessa (Ἐδεσσα) die Residenz der älteren makedonischen Könige.» — Περὶ Tozer : Researches κτλ. I, σ. 156. «(Ἐδεσσα) the original capital of Macedonia.»

10) VIII, «Ἐνθεῦτεν δὲ ὀρῶμενοι, ὡς ταύτην ἔσχον, κατετρίεροντο καὶ τὴν ἄλλην Μακεδονίην.»

11) Ὑπὸ Forbiger : Handbuch κτλ. III, σ. 1061 ἐσφαλμένως τίθεται ἡ πόλις αὕτη περὶ τὸν Λυδίαν ποταμόν· ὁμοίως περὶ τὸν αὐτὸν ποταμόν τίθησι τὴν πόλιν ταύτην καὶ ὁ Born : Zur makedonischen Geschichte : Berlin 1858. σ. 3. «Aegae . . . lag an dem Flusse, der . . . unter dem Namen Lydias, in den Thermaischen Meerbu-

sen fließt». Ὁ συγγραφεὺς οὕτως ὀνομάζει ἐνταῦθα τὴν πόλιν μόνον Αἰγῶν, ἐν σελίσιν ὅμως 8ῃ καὶ 9ῃ ταυτίζει αὐτὴν μετὰ τοῦ ὀνόματος Ἐδέσσης, ὃ προτάσσει ὡς ἐξῆς : Edessa (Aegae).»

1) Kiepert : Lehrbuch der alten Geographie : Berlin 1878 σ. 100.

2) E. Curtius : Griechische Geschichte : Berlin 1874. III, σ. 400.

3) VIII, 138. «Οἱ δὲ ἀπικόμενοι ἐς ἄλλην γῆν τῆς Μακεδονίας ὄκησαν πέλας τῶν κήπων τῶν λεγομένων εἶναι Μίδου τοῦ Γορδίου.»

4) Στέρ. Βυζάντ : «Ἐδεσσα, πόλις τῆς Συρίας διὰ τὴν τῶν ὕδατων ῥύμην οὕτω κληθεῖσα ἀπὸ τῆς ἐν Μακεδονίᾳ.» — Τὴν ὀνομασίαν τῆς ἀρχαίας πόλεως Ἐδέσσης ἐκ τοῦ φρυγικοῦ ὀνόματος βέδου ὕδωρ σημαίνοντος ἴδ. παρὰ Tozer : Researches κτλ. I, σ. 157 σημ. 12 καὶ A. Gutschmid : Die Makedonische Anagraphe : in Symbola Philolog. Bonn. I. τόμ. ἐν Λειψίᾳ 1864 σ. 124. σημ. 34. «Der Name der älteren Phrygischen Stadt Ἐδεσσα scheint allerdings von dem Wasserreichthum der Gegend hergenommen zu sein : βέδου ist bekannt als das Phrygische Wort für Wasser.» — Περὶ Abel : Makedonien κτλ. σ. 113. καὶ Tafel : de Thessalonica κτλ. σ. 307—310, ἐνθα διὰ μακρῶν ἀποδεικνύουσι τὴν κλησιν τῆς πόλεως Ἐδέσσης ὡς ἐκ τῶν πολλῶν αὐτῆς ὕδατων.

5) Οἷ ἡ παραγωγὴ συνωδῶ ἄλλῃ τινὶ παραδίδει παρ' Ἰουστίνῳ VII, I διασωζομένη, καθ' ἣν ἡ πόλις ἀπὸ τῶν Αἰγῶν Καρανῶ ὀνομάσθη Αἰγαί, ἀποκροῦται ὑπὸ τῶν μὲν, πρὶν Abel : Makedonien κτλ. σ. 113, «Auf nichts Anderes bezieht sich auch der Name Aegae, dessen Ableitung von des Caranos Ziegen höchst abgeschmackt ist,» καὶ Born : Zur makedon. Gesch. σ. 3. «Aber Aegae. können wir mit den Alten von den Ziegen des Caranos nicht ableiten.» καὶ ὑποστηρίζεται ὑπ' ἄλλων. — Περὶ Gutschmid : Die Makedon. Anagr. κτλ. σ. 124, ὅστις ἀποκροῦσαν τὴν ὑπ' Abel (Maked. σ. 101) φερομένην ἐτυμολογίαν τοῦ ὀνόματος Καρανῶ ἐκ τοῦ φρυγικοῦ, ὀρθῶς ἀνάγει αὐτὴν εἰς τὸ ἑλληνικὸν Κάρηνον.

6) Makedonien κτλ. σ. 113. σημ. 4.

7) Zur makedonischen Geschichte κτλ. σ. 4.

8) Παραγαγόντες αὐτὸ ἐκ τῆς βουλγαρικῆς λέξεως voda, ὕδωρ σημαίνουσης.

9) Πτολεμαῖος III, 13, 39 «Ἡμαθίας (πόλεις) Εὔρωπος, Τύρισσα, Σχόδρα, Μέζα ἢ Μίεζα, Κυρίως (ἢ Κύρρος), Ἰδομένη, Γορδηνία ἢ Γο(υ)ρδουσία, Ἀἰεσσα (ἢ Ἐδεσσα), Βέρροια, Αἰγαί, Πέλλα». Περὶ Liv. XL. 3.

10) De Archelao Macedon. rege : Lugduni Batavorum 1834 σ. 23. «Ptolemaeus falli videatur duas has, easque diversas urbes fuisse memorans».

11) De via Egnatia.

12) Geographie κτλ. III, σ. 1061. «Aegae die Nekropol der alten makedon. Könige wahrscheinlich zwischen Citium und Edessa». Περὶ αὐτῶν ἐν 724 σημ.



μέσῳ ἢ πόλιν Κίτιον τάσσειται καὶ ὁ μὲν πρῶτος τῶν συγγραφέων τούτων (ὁ Tafel) δεδόντως ἀνασκευάζεται ὑπὸ Delacoulonche<sup>1</sup>, ὁ δὲ δευτέρος, δι' ὧν λέγεται<sup>2</sup> αὐτὸς ἐαυτὸν ἀναίρει.

Ὁ Sickler<sup>3</sup> ἀποδεχόμενος τὴν ὑπὸ Ἰουστίνου (VII, 1) φερομένην παράδοσιν περὶ τῶν αἰῶν Καρανίου, συνάπτει ἀμφότερα τὰ ὀνόματα ταῦτα πρὸς διίλωσιν τῆς αὐτῆς πόλεως.

Ὁ δ' Abel, πειρώμενος συμβιδῶσαι τὰς ὑπὸ Πτολεμαίου<sup>4</sup> ὡς δύο ἀναφερομένας πόλεις Ἐδεσσαν καὶ Αἰγὰς ὡς δύο σημεῖα οὐ πόρρω ἀλλήλων κείμενα, ἀνάγει ἀμφότερα τὰ ὀνόματα ἐπὶ τῆς αὐτῆς πόλεως.<sup>5</sup> Ὁμοίως καὶ ὑπὸ Niebuhr<sup>6</sup> ἐκλαμβάνονται αἱ πόλεις αὗται ὡς μία. Πρὸς δὲ καὶ ὁ M. Cousin<sup>7</sup> διαρρηθὴν ἀποφαίνεται ὑπὲρ τῆς ταυτότητος τῶν πόλεων τούτων μετὰ τῆς νῦν Βοδενῶν. Καὶ Kiepert<sup>8</sup> δ' ὁ πᾶν ἐν ἐνὶ καὶ τῷ αὐτῷ σημείῳ ἀναγράφει ἀμφότερα τὰ ὀνόματα. Ὡσαύτως καὶ ὁ E. Curtius<sup>9</sup> ἀποδέχεται τὴν πόλιν Ἐδεσσαν καὶ Αἰγὰς καλουμένην.

Τὴν γνώμην δὲ τῶν τελευταίων τούτων, ὑπολαβανόντων τὴν Ἐδεσσαν καὶ τὰς Αἰγὰς ὡς τὴν αὐτὴν πόλιν, ὀρθὴν θεωροῦντες, συνεπιφέροντες δὲ καὶ τὴν γνώμην Arnold Schäfer, μετὰ βαθείας πολυμαθείας πραγματευθέντος περὶ τῆς τῶν Μακεδόνων βασιλείας,<sup>10</sup> ὅστις ἀναποσπάστως συνδέει (σ. 4) τὴν Ἐδεσσαν καὶ τὰς Αἰγὰς, ἀποφανόμεθα ἀδιστακτικῶς ὅτι μία ἡ πόλις, ἀμφότερα τὰ ὀνόματα ἐν τῇ ἀρχαιότητι λαβοῦσα. Καὶ τὸ μὲν ἀποδίδεται ὑπὸ τοῦ Abel τῇ ἐν τῇ κοιλάδι κειμένη πόλει Ἐδέσση, τὸ δ' ἕτερον τῇ ἀκροπόλει αὐτῆς, κειμένη ἐπὶ τοῦ βράχου, ὄντος φυσικοῦ ἐρύματος αὐτῆς<sup>11</sup>.

Ἦν δὲ ἡ πόλις αὕτη πρωτεύουσα τοῦ κράτους ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρις Ἀρχελαίου (413—399), ἐφ' οὗ μετετέθη ἡ τοῦ βασιλείου ἔδρα εἰς Πέλλαν. Περὶ δὲ τοῦ χρόνου τῆς μεταθέσεως διάφοροι ἐξηνέχθησαν μέχρι τοῦ νῦν γινώμα. Οἱ μὲν<sup>12</sup> ἀπο-

δέχονται τὴν μετάθεσιν γενομένην ἐπὶ Ἀμύντου τοῦ Γ', οἱ δὲ ἐπὶ Φιλίππου τοῦ Β', πατὴρ Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου, καὶ ἄλλοι<sup>13</sup> ἐπ' Ἀρχελαίου, μετενεγκόντες τὴν ἔδραν τοῦ βασιλείου ἀπὸ τῆς Ἐδέσσης εἰς Πέλλαν, ὅπως ἢ πλησιαιτέρον τοῦ ἐλληνικοῦ πολιτισμοῦ ἂν δέ τις ἀπίθῃ εἰς ὅσ' ἀγαθὰ ὁ ἡγεμὼν οὗτος διέπραξεν ἐν τῇ χώρᾳ, ἐκφραστικώτατα ὑπὸ Θουκυδίδου<sup>14</sup> ἀπαριθμούμενα, πείθεται μᾶλλον ὅτι οὗτος ἦν ὁ πραγματώσας πρὸς ταῖς λοιπαῖς βελτιώσεσιν καὶ τὴν μετάθεσιν ταύτην τῆς ἔδρας πρὸς τὸν ἀνωτέρω ἐρρήθη σκοπὸν.

Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν μεταβολὴν ταύτην παρέμεινεν οὐδὲν ἤτων ἢ ἀρχαία πρωτεύουσα τοῦ κράτους ὡς ἱερὸν κέντρον<sup>15</sup> αὐτοῦ, ἐνθα<sup>16</sup> ἐθάπτοντο οἱ βασιλεῖς, ὡς ἰσχυρῶς ἀναφέρουσιν ὁ Πλίνιος<sup>17</sup> καὶ ὁ Διόδωρος,<sup>18</sup> οἷς φαίνονται παρακολουθοῦντες ὁ Niebuhr,<sup>19</sup> Forbiger,<sup>20</sup> καὶ Kiepert<sup>21</sup> καὶ ἐνθα, ὡς ὑπὸ Πολυβίου<sup>22</sup> λέγεται, προσεδέχθη ὁ Φίλιππος τοῖς μετὰ Χρυσόγονου Μακεδόνας.

Ἐκ χωρίου τινὸς τοῦ Διοδώρου<sup>23</sup> φαίνεται ἡ πόλις αὕτη κεκτημένη ἐν τῇ ἀρχαιότητι δημόσια οἰκοδομήματα, ἐν οἷς καὶ τὸ θέατρον, παρ' ᾧ ἐφονεύθη Φίλιππος ὁ πατὴρ Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου ὑπὸ Παισανίου τινός, ἐξ Ὀρεστίδος καταγομένου, ὡς ὁ αὐτὸς Διόδωρος<sup>24</sup> ἐξηγεῖται διὰ μακρῶν τὰ κατὰ τὴν δολοφονίαν ἱκαναὶ δ' ἐπιγραφαί, ἀπογραφεῖσαι ὑπὸ Delacoulonche ἐκ διαφόρων

l'une et l'autre anciennes capitales de la Macédoine; la première depuis Caranus jusqu' à Amyntas III; la seconde depuis ce dernier roi.»

1) Forbiger: ἐν Pauly's Real-Encycl. κτλ. V, σ. 1283. «Pella... aber doch immer nur ein kleiner und unberümteter Ort war, bis sie Philipps Zeiten, dessen Geburtsort sie war, die Residenz der makedonischen Könige wurde.» — Πρβλ. Niebuhr: Vorträge κτλ. σ. 295 «Philippos... that den ersten Schritt dazu durch Verlegung der Residenz von dem entlegenen Aegae nach Pella.» καὶ Kiepert: Lehrbuch κτλ. σ. 310. «Philippos II verlegte von hier (von Edessa) die Residenz in die Mitte der Ebene... in Pella.»

2) Abel: Makedon. κτλ. σ. 198. «Für die Annäherung an Hellas war schon die Verlegung der Residenz von Bedeutung... unter Archelaos trat diese Stadt (Pella)... an die Stelle von Edessa.» — Πρβλ. A. Schäfer: Demosthenes und seine Zeit: Leipzig 1853 II, σ. 4 καὶ E. Curtius: Griechische Geschichte III, σ. 409—410.

3) H, 100. «Ἦν δὲ οὐ πολλά, ἀλλὰ ὕστερον Ἀρχελαῖος ὁ Περδίκκου υἱὸς βασιλεὺς γενομένος τὰ νῦν ὄντα ἐν τῇ χώρᾳ ἐκδόμησε καὶ ὁδοὺς εὐθείας ἔταξε καὶ τῆλλα διεκόμησε τὰ κατὰ τὸν πόλεμον ἱπποῖς καὶ ὕπλοις καὶ τῇ ἄλλῃ παρασκευῇ ἢ σύμπαντες οἱ ἄλλοι βασιλεῖς.»

4) Abel: Maked. σ. 110. «Edessa oder Aegae als... der geheiligte Mittelpunkt des Reichs blieb.»

5) Κυρίως ἐν τῇ ἀκροπόλει Αἰγᾶς. — Πρβλ. Abel: Maked. κτλ. σ. 114. «Als die Begräbnisstadt der Könige als das makedonische Persepolis wird immer Aegae, nie Edessa genannt.»

6) Plin: Natur. Histor. IV. 33. «Oppida Aegiae, in quo sepe liri mos reges.»

7) XIX. 52. ἔκδ. Dindorf Paris 1842—44. «Μετὰ δὲ ταῦτα βασιλικῶς ἤδη διεξάγων (Κάσσανδρος) τὰ κατὰ τὴν ἀρχὴν. Εὐρυδίκην μὲν καὶ Φίλιππον τοὺς βασιλεῖς, ἔτι δὲ Κύνναν. Ἦν ἀνεῖλεν Ἀλκίετας, ἔθαψεν ἐν Αἰγᾶς, καθάπερ ἔθος ἦν τοῖς βασιλεῦσι.» Τούτῳ δὲ τάφῳ τούτῳ τῶν ἀρχαίων τῆς Μακεδονίας βασιλέων ἀνῶρουσαν οἱ Γαλάται, οὗς Πύρρος ὁ τῆς Ἠπείρου βασιλεὺς ὠδήγησεν εἰς Μακεδονίαν κατ' Ἀντιγόνου τῷ 274 π. Χ. Καὶ τὰ μὲν ἐν τοῖς τάφοις ἀνευρεθέντα χρῆματα διήρπασαν, τὰ δὲ ὅσα τῶν τε τελευταίων διεφθάνον. Ἰδ. Διοδ. XXII, 12. καὶ Πλουτ. ἐν βίῳ Πύρ. 26.

8) Vorträge über alte Länder κτλ. σ. 293. Hier (in Aegiae) blieben die königlichen Gräber noch in den Kriegen des Pyrrhos.»

9) Geogr. κτλ. III. σ. 1061. «... Aegae... die Nekropol der alten maced. Könige.»

10) Lehrbuch der alten Geogr. σ. 310. «Die hoch gelegene Felsenburg blieb bis zum Ende des Reichs die Begräbnisplatz der maked. Könige.»

11) V, 97. Αὐτὸς δὲ παραλαβὼν κτλ. ἴκεν ἔχων εἰς Ἐδεσσαν, προσδεξάμενος δ' ἐνταῦθα καὶ τοὺς μετὰ Χρυσόγονου Μακεδόνας ἐξώρμησε μετὰ πάσης τῆς δυνάμεως.»

12) XVI, 92.

13) XVI, 92.

1) Mémoire... sur le berceau de la puis. macédon. κτλ. σ. 10 14. Ἐν τῇ δὲ ἐπιφέρονται τάδε: «Edessa et Aegae ne sont donc qu'une seule et même ville.»

2) Ἐν Pauly's Real-Encycl. κτλ. IV, 1846, σ. 1338, ἔπου ἐν ἀντιθέσει πρὸς τ' ἄλλῃ (Geogr. κτλ. III, σ. 1601) ὑπ' αὐτοῦ εἰρημύνα συνδυάζει ἀμφότερα τὰ ὀνόματα ἐπὶ τῆς αὐτῆς πόλεως ἀναφερόμενα.

3) Handbuch der alten Geographie κτλ. σ. 411. «Edessa. Ἐδεσσα und Ἐδεσσα auch Αἰδεσσα späterhin, wie angegeben wird, oder vielmehr graecisirt Αἰγαί, Αἰγί, Αἰγαία und Αἰγεία.» — Ὁ τύπος Αἰγαί ἀπορρίπτεται ὑπὸ Niebuhr: Vorträge über alte Länder- und Völkerkunde: Berlin 1851. σ. 293 καὶ ἀντ' αὐτοῦ ἀποδεκτὸς γίνεται ἕτερος τύπος Αἰγεία. «Hier ist die alte makedonische Hauptstadt Aegae (nicht Aegae)». Ἐν τούτοις ὁ αὐτὸς δέχεται καὶ τὸν ἕτερον τύπον Aegae ἰδ. κατωτέρω εὐθὺς σημ. 5.

4) III, 13, 39.

5) Abel: Maked. κτλ. σ. 114. «Jedenfalls aber müssen wir beide in die nächste Nähe setzen.»

6) Vorträge κτλ. σ. 279. «Dann die sogenannten eigentlichen Makedonier, welche um Edessa oder Aegae wohnten». Πρβλ. τὸν αὐτὸν ἱστορικὸν ἐν σελ. 294. «Dieser ort hatte zwei Namen, Edessa und Aegae.»

7) Voyage dans la Macédoine κτλ. I, σ. 75. «La ville de Vodina a été célèbre sous le nom d'Edesse et sous celui d'Egè» καὶ σ. 13. «Ce sont Edesse anciennement (?) Egè et aujourd'hui Vodina.» — Πρβλ. καὶ M. d'Anville: Geographie κτλ. σ. 64.

8) Neuer Atlas von Hellas κτλ. πίν. VII, ἰδ. καὶ Lehrbuch der alten Geographie σ. 310. Ἐνθα ὁμοίως ἀποδέχεται ὅτι ἡ πόλις ἐκαλεῖτο πρότερον Αἰγαί καὶ ἔτα Ἐδεσσα.

9) Griech. Geschichte κτλ. III, σ. 400. «Das war Edessa oder Aegae, ein uralter Ort.» — Πρβλ. Leake: Travels κτλ. ἐν τῷ ἐν τῇ τῷ III τόμου συνημμένῳ χάρτῃ τῆς Μακεδονίας.

10) Ἐν Historisches Taschenbuch, sechste Folge, dritter Jahrgang, Leipzig 1884.

11) Maked. κτλ. σ. 115. «und es kann jetztnimmer gewagt erscheinen, wenn ich Edessa... ins Thal, Aegae aber auf den Berg setze.» — Πρβλ. Cousin<sup>7</sup>: Voyage dans la Macédoine κτλ. I, σ. 79. «Il paraît que la ville actuelle était autrefois le château d'Edesse; quelques pans de murs antiques m'avaient fait soupçonner que cette ancienne ville était située sur la partie basé du grand plateau.»

12) Cousin<sup>7</sup>: Voyage κτλ. I, σ. 5—6. «... Edessa et Pella,

ἀρχαίων λειψάνων, σωζομένων ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, δημοσιεύονται ἐν σελ. 170—173 τοῦ πονήματος αὐτοῦ.<sup>1</sup> Πλὴν δὲ τούτων καὶ ἐν τῇ συλλογῇ A. Boeck<sup>2</sup> ὑπάρχει μία κατακεχωρισμένη. Ὅσαι δὲ ὑπὸ Cousignéry<sup>3</sup> ἀντεγράφησαν, αὐτὰ ἀπώλοντο, ὡς αὐτὸς λέγει, ἐν ταῖς ὁδοιοποιήσεσιν αὐτοῦ· αἱ δὲ ὑπὸ Leake<sup>4</sup> ἀντιγραφεῖσαι δημοσιεύονται ἐν τέλει τοῦ III τόμου τοῦ ἔργου αὐτοῦ.<sup>5</sup>

Π. Γ. ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ δ. ψ.

Καθηγητὴς τοῦ γυμνασίου Μοναστηρίου.

## Η ΔΕΥΤΕΡΟΤΟΚΟΣ.

### ΔΙΗΓΗΜΑ.

#### I.

Ὁ Ροβέρτος Δεστανῆ μόλις πρὸ ὀλίγου εἶχεν ἐγερθῆ, ἀμέσως δὲ ἐνεδύθη καὶ ἐτοιμασθεὶς ἀνέωξε τὸ πρὸς τὸν παράδεισον βλέπον παράθυρον τοῦ κοιτῶνος αὐτοῦ. Μελανὰ τινα νέφη καὶ αἱ ἐτι ἀπὸ τῶν ἄκρων τῶν φύλλων κρεμάμεναι σταγόνες τῆς δρόσου παρείχον ὕφος θλιβερόν εἰς τὸν κῆπον. Ὁ Ροβέρτος ἀπεθάρραζε τὴν ὠραιότητα τῆς φύσεως, ὅπερ ἐσυνήθιζε νὰ πράττῃ ὅσκις ἐστενοχωρεῖτο, φαίνεται δὲ ὅτι κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἐστενοχωρεῖτο σφόδρα, διότι ἀφοῦ ἐχασμῆθη ἐπὶ μακρὸν εἶπεν·

— Καὶ ὅμως ἐκοιμήθην καλῶς· πῶς γίνεται νὰ νυστάζω ἀκόμη;

Παρετήρησε τὸ ὠρολόγιόν του, ὅπερ ἐδείκνυεν ἕξ ὥρας.

— Ἡ ὥρα ἕξ καὶ ὅλοι κοιμῶνται εἰς τὸν πύργον· ἐὰν ἐκοιμώμην ἀκόμη ὀλίγον; ὄχι, θάρρος, ἄς μείνω ὀρθός, ἀλλὰ τότε τί νὰ κάμω μέχρι τῆς στιγμῆς, καθ' ἣν θὰ πάρωμεν τὴν σοκολάταν; Δὲν θὰ ἔκκαμα ἄσχημα νὰ ἐξέλθω ὀλίγον. Ἀπὸ ἓνα μῆνα ποῦ εὐρίσκομαι εἰς τῆς καλῆς μου θείας, εἰς τὴν ἐξοχὴν, δὲν ἔκκαμα ἀκόμη κανένα ἔστω καὶ μικρὸν περίπατον. Ἄς ἐπανορθώσω λοιπὸν τὴν ἔλλειψίν μου αὐτὴν καὶ τοσοῦτο μᾶλλον, καθόσον μετὰ δύο ἡμέρας ἐπιστρέφω εἰς τὸ Παρίσι.

\*Ἀμ' ἔπος, ἄμ' ἔργον· ὁ Ροβέρτος ἔλαβεν ἕκ τινος κρεμαστήρος μέγα ἀδιέδροχον, ἀφῆθεν ἐκεῖ ὑπὸ τοῦ ἐξαδέλφου αὐτοῦ Ὁκταβίου Μαροαζέλ, ἔθεσεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ μαλακὸν πῖλον καὶ κατερχόμενος ἐπὶ τοῦ ἄκρου τῶν ποδῶν τὴν κλίμακα διωλίθησεν εἰς τὸν κῆπον λέγων: «Ὅταν ὁ Ὁκταβίος ἔλθῃ τὴν ἐρχομένην ἐβδομάδα, θὰ εἰπῇ πῶς μετεχειρίσθην τὰ ἐνδύματά του».

Ὁ Ροβέρτος ὤδευσε τότε κατ' εὐθείαν πρὸς τὰ ἐμπρὸς ἀγνοῶν ποῦ κατηθύνετο. Εἶχεν ἀποφασίσει νὰ κάμῃ πρωινὸν περίπατον· περιεπάτει λοιπὸν ἐκτελῶν τὴν ἀπόφασίν του, ἠτένιζε δὲ περὶ ἄσυναισθήτως. Ἄλλως τε ὁ κῆπος εὐάρεστον ἐπαρουσίαζε θέαμα. Οὐδὲν θελκτικώτερον τῶν ἐξοχῶν τούτων, ὧν τὸ ἔδαφος εἶναι ἀνώμαλον, μετὰ μικρῶν βουνῶν, λειμῶνων, πεδιάδων καὶ δαφυλλίων. Ἐξ ὅλων τῶν τοπίων τῆς Νορμανδίας ἢ Βαλζαμβιλέκειτο ἐν ἀρίστῳ τύπῳ, ὁ δὲ θεῖος Δεζασέρ (ὁ Θεὸς ἀναπαύσαι τὴν ψυχὴν του!) ἔσχε πράγματι εὐτυχῆ ἔμπνευσιν ἀγοράσας εἰς ἐξηυτελισμένην τιμὴν τὰ ἐρείπια ἐκείνα τοῦ τιμαριωτικῆς πύργου, ὃν ἐπεσκεύασε κατὰ τὸ νεώτερον σύστημα.

Ὁ Ροβέρτος ἐν τῷ μεταξύ περιπατῶν ἐσκέπτετο. Δὲν εἶχε διασκεδάσει ἐν Βαλζαμβίλ παρὰ τῇ θεῖᾳ του κατὰ τὴν διάρκειαν

τῶν διανοητικῶν αὐτοῦ. Ὁ καιρὸς ἐξηκολούθησε βροχερὸς ἐπὶ πολὺς ἐβδομάδας, καθ' ἃς ἠναγκάσθη νὰ μένῃ κεκλεισμένος ἐν τῇ οἰκίᾳ. Οὐδεμίαν ἐντεῦθεν ἐπίσκεψιν, οὐδὲς ἀγροτικὸς ἐγένετο χορὸς, οὐδὲν περιεργον, οὔτε νεῆνις τοῦλάχιστον πρὸς ἣν νὰ κάμῃ ἐρωτοτροπίας ὑπῆρχεν. Ἐὰν τοῦλάχιστον, ὁ Ὁκταβίος Μαροαζέλ ἦτο ἐκεῖ! Ἀλλὰ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο αἱ διακοπαὶ τῶν δύο ἐξαδέλφων δὲν συνέπιπτον, ὁ δὲ Ὁκταβίος θὰ ἤρχετο ἀκριβῶς καθ' ἣν στιγμὴν ὁ Ροβέρτος θ' ἀπῆρχετο, ἠναγκασμένος ὧν νὰ μεταβῇ εἰς τὴν θέσιν αὐτοῦ. Ἦν δὲ ἀκόλουθος πρεσβείας.

Ἐβόδιζε πάντοτε χωρὶς νὰ κουρασθῇ, διότι ἐν ἡλικίᾳ εικοσιοκτῶ ἐτῶν ἔχει τις ἰσχυρὰς τὰς κινήμας, ὅτε αἴφνης παρετήρησεν ὅτι πεινᾷ. Ψεκάδες τινὲς βροχῆς ἠνάγκασαν αὐτὸν νὰ ὑψώσῃ τὴν κεφαλὴν καὶ παρετήρησεν ὅτι ὁ οὐρανὸς ἐσκυθρόπασεν.

— Διέβουλε, θὰ βρέξῃ καλὰ, ἄς ἐπιστρέψω.

Νὰ ἐπιστρέψῃ! ἦτο εὐκόλον μὲν νὰ τὸ ἀποφασίσῃ, δυσκατόρθωτον ὅμως, διότι εὐρίσκετο ἐν ἀποστάσει μιᾶς καὶ ἡμισείας ὥρας ἀπὸ τοῦ πύργου.

— Δὲν εἶμαι εὐτυχὴς κατὰ τὸν πρῶτον μου περίπατον!

Ἀπεφάσισεν ἐπομένως νὰ ζητήσῃ καταφύγιον, ἔπαυλιν τινα, ἐν ἣ νὰ πῆρῃ ποτήριον γάλακτος μέχρις οὗ παρέλθῃ ἡ βροχὴ.

Παρετήρησε διζιᾶ καὶ ἀριστερᾶ, ἀλλ' οὐδὲν εἶδεν.

Ἐπὶ τέλους ἀφοῦ ἐπλανήθη ἐπὶ τινα ἔτι καιρὸν ἐν τῇ ἐξοχῇ, ἀνεκάλυψε μακρὰν εἶδος μικρᾶς καλύβης, εἰς ἣν ἔφρασε μετὰ πρᾶξευσιν τετάρτου τῆς ὥρας, ἀφοῦ ἐβράχῃ εἰς βαθμὸν οὐχὶ εὐχάριστον.

Ἡ καλύβη ἦν κατεσκευασμένη ἐκ χύματος καὶ τεμαχίων κεράμων, καλυπτομένη ἐκ καλάμων, μεθ' ἐνὸς μόνου παραθύρου στερουμένου ὕψους, πύλης, μὴ ἐχούσης στρόφιγγας, ἀποτελουμένης δὲ ἐκ σανίδων καλῶς συνηρμοσμένων. Ὁ Ροβέρτος εἰσῆλθεν εἰς αὐτὴν χωρὶς νὰ κρούσῃ.

Ἐν δωμάτιον ἀπετέλει τὸ ὅλον τῆς καλύβης· ἐν τῷ βᾶθει αὐτῆς πᾶσις ἐκοιμᾶτο ἐντὸς λίκνου καὶ ἐν τῷ μέσῳ δύο πλίνθων ὀρθῶν, ἐπὶ τῶν ὁποίων γράφα ἔθεσε πρὸ ὀλίγου χύτραν· ἔλαιον ζηρὰ ζύλα. Ὁ Ροβέρτος ὠπισθοχώρησεν ἕξ ἀηδίας.

— Συγγνώμην, ἤθελον . . .

— Εἰσέλθετε, κύριε, εἰσέλθετε καὶ καθήσατε, διότι θὰ εἴσθε κουρασμένος καὶ ἔρχεσθε ἀπὸ Βαλζαμβίλ.

Ταῦτα δὲ λέγουσα ὤθησε καθέκλαν, τῆς οἱ ἄρμοι μόλις ἐκρατοῦντο καὶ ἡ ὁποία ἦτο ἡ μόνη ὑπάρχουσα.

— Ὅθ πεινᾶτε, ἐξηκολούθησεν· ἔχω ἐκεῖ γάλα περισσώτερον ἄρ' ὅσον χρειάζεται διὰ τὸ μικροῦστικόν μου καὶ δι' ἐμέ. Τὴν παρασκευὴν κρατῶ πάντοτε ὀλίγον περισσώτερον, διότι ἔρχεται ἡ δεσποινίς.

— Ποία δεσποινίς;

— Νὰ, ἡ δεσποινίς. Δὲν γνωρίζετε σεις τὴν δεσποινίδα; Ἄ! πῶς γίνεται; ὅλοι τὴν γνωρίζουν ἐδῶ. Αὐτὴν καὶ τὴν ἀδελφὴν τῆς. Εἶναι δύο ἀξιολάτρευτα κορίτσια. Ἐκεῖναι μοῦ ἔδωσαν σκεπάσματα διὰ τὸ μικρὸν μου. Ἐὰν περιμένετε, ἕως νὰ βράσῃ τὸ γάλα, θὰ τὴν ἰδῆτε καὶ σεις τὴν δεσποινίδα. ὦ! τί καλὴ ποῦ εἶναι· ὁ Θεὸς νὰ τῆς δώσῃ τὰ καλὰ τοῦ κόσμου.

Καὶ ἡ καλὴ γυνὴ ἐξηκολούθησε νὰ ἐπαινῇ τὴν δεσποινίδα. Ἐν τῷ μεταξύ ὁ Ροβέρτος καθήμενος παρὰ τὸ πῦρ ἐζήραινεν τὰ ἐνδύματα αὐτοῦ, ἐν δὲ τῷ βᾶθει τῆς καλύβης ὁ πᾶσις ἐκοιμᾶτο πάντοτε.

Ἐπειδὴ τὸ γάλα ἔβρασεν ἐν τῷ μεταξύ, ἡ χωρική ἐπλήρωσε μέγα κύπελλον ἐκ πηλοῦ ὀπτοῦ καὶ ἐπαρουσίασεν αὐτὸ εἰς τὸν Ροβέρτον μετὰ τεμαχίου διπυρίτου.

Κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἠκούσθη ὁ καλπασμὸς ἵππου καὶ μετὰ τινα λεπτὰ εἰσῆρχετο εἰς τὴν καλύβην νεῆνις κεκαλυμμένη ὑπὸ μεγάλου ἐπανωφορίου καὶ φέρουσα ἱματισμὸν ἵππασίας.

— Καλημέρα, κυρὰ Καστοῦ, σὲ φέρω . . .

Ἄνεκὸπῃ παρατηρήσασα τὸν ξένον καὶ μετὰ τόνου μᾶλλον γαληνίου ἐξηκολούθησεν.

1) Mémoire. . . sur le berceau de la puissance macédonienne κτλ. Ὁ αὐτὸς ποιεῖται λόγον περὶ τῶν ἀρχαιολογικῶν μνημείων τῆς πόλεως ταύτης ἐν σελ. 14—20.

2) Corpus inscriptionum graecarum ἀριθμ. 1998.

3) Voyage dans la Macédoine I, σ. 80—81.

4) Travels in Nort. Greece, London 1835.

5) Πίν. XXIX, ἀριθ. 138, 139, πίν. XXX, ἀριθ. 140.